

تبیین عدالت آموزشی در فراگیران نیروهای پلیس

پذیرش مقاله: ۹۱/۶/۲۵

دریافت مقاله: ۹۱/۳/۲۳

ساره صمدی^۱، علی اکبر گل محمدی^۲، عرفان خسروی^۳

از صفحه ۷۹ تا ۹۰

چکیده

مقاله حاضر به بررسی مفهوم عدالت آموزشی و اهمیت آن در سازمان پلیس می پردازد و ضمن تأکید بر نقش و اهمیت عدالت آموزشی در سازمان پلیس، به تأثیر عدالت آموزشی و راهکارهای تحقق عدالت آموزشی و نیز نگاه سیستمی و همه جانبه در این زمینه خواهد پرداخت. عدالت آموزشی از دو بعد برابری و همه شمولی و در سه حیطه کیفیت آموزش، ساختار آموزش و اختصاص منابع با توجه به تحقیقات پیشین مورد بررسی قرار گرفته است. در هر مرحله اهمیت عدالت آموزشی از جنبه‌های مختلف در سازمان پلیس، مورد توجه قرار گرفته است و با بهره گیری از تجربیات و مطالعات پیشین، راهکارهای عملی مرتبط با تحقق عدالت آموزشی در فراگیران نیروهای پلیس، تدوین و پیشنهاد شده است. این راهکارها مرتبط با کیفیت آموزش، ساختار آموزش و اختصاص منابع هستند.

کلید واژه‌ها

آموزش پلیس / برنامه ریزی آموزشی / عدالت / عدالت آموزشی

۱- کارشناس ارشد بهداشت (دفتر تحقیقات کاربردی بهداری کل ناجا)

۲- دکترای مدیریت سیستم‌ها (طرح و برنامه بهداری کل ناجا)

۳- کارشناس ارشد بیوسستماتیک (دفتر تحقیقات کاربردی بهداری کل ناجا)

مقدمه

نیروی انتظامی به عنوان سازمانی که مأموریت آن، برقراری نظم و امنیت است، باید با بهره‌گیری از سرمایه‌های انسانی، محیطی امن و توأم با آرامش برای آحاد جامعه ایران فراهم آورد (ابراهیمی قوام، ۱۳۸۹). بی‌شک این روند نمی‌تواند روندی ساکن و ثابت باشد و نیروی انتظامی باید با پویایی، همواره در پی توسعه و بازنگری حوزه نظم و امنیت باشد. این مهم نیازمند تربیت نیروی انسانی دانش‌محور و خلاق است (نیکوکار و ایزدی یزدان‌آبادی، ۱۳۸۹).

سرمایه‌های انسانی اصلی‌ترین و کلیدی‌ترین سرمایه سازمانی هستند و توجه به آنها به ویژه در حوزه کارآمدسازی ساختارها و اصلاح فرآیندها، عامل مهمی در ارتقای قابلیت‌های آن به حساب می‌آید (ابراهیمی قوام، ۱۳۸۹). بخش مهمی از مدیریت سرمایه‌های انسانی در آموزش آنها متمرکز است و تربیت نیروهای زبده و کارآمد که بتوانند وظایف خود را به بهترین وجه ایفا کنند، مهم‌ترین دغدغه دست‌اندرکاران آموزش انتظامی است (رضوی، ۱۳۸۹)؛ به علاوه آموزش نقش مهمی در زمینه اعمال قانون دارد و دستورالعمل‌های صریح درباره بسیاری از کارهایی که نیروهای پلیس انجام می‌دهند در اختیارشان قرار می‌دهد (هابرفیلد، ام.آر؛ ترجمه احسان جنایی، ۱۳۸۶).

با توجه به اهمیت آموزش در تربیت و مدیریت نیروهای انسانی، می‌توان گفت آموزش یکی از ارکان شکوفایی و پیشرفت یک سازمان است و باید در پی فرآیندهایی بود که اثربخشی آموزش بهینه شود. این مهم در صورتی فراگیر خواهد شد که عدالت آموزشی در نهادهای آموزشی حاکم شود. عدالت آموزشی یکی از زیربنایی‌ترین ابعاد عدالت سازمانی است که می‌تواند همه حوزه‌های بالاتر را دچار تحول کند و زمینه بروز استعدادها و توانمندی‌ها را در سطح کلان فراهم آورد. عدالت به معنی برابر شناختن انسان‌ها و امکان احقاق حقوق برای تمامی افراد است

(اوپهایم، ۲۰۰۴). در محیط‌های تحصیلی و به ویژه در دانشگاه‌ها وجود شرایط عادلانه و رعایت عدالت می‌تواند سبب انتقال حس ارزشمندی به دانشجویان گردد؛ به علاوه ادراک حضور عدالت، تردیدها و نگرانی‌های افراد را در باب تزییع حقوق آنها، بر طرف می‌کند و برعکس احساس تزییع حقوق باعث ایجاد تردید و اضطراب در افراد می‌شود (لیند؛ وان دن باس؛ ۲۰۰۲)؛ بنابراین عدالت محور شدن در ساختار و فرآیند آموزشی از جمله ضروریات آموزش پلیس است که می‌تواند نقش مهمی در بهبود روان‌شناختی کارکنان سازمان پلیس داشته باشد. اهمیت این موضوع زمانی مشخص می‌شود که توجه کنیم نیروهای سازمان پلیس با توجه به مأموریت‌های مختلف و پیچیده‌ای که دارند باید از ویژگی‌های روان‌شناختی مثبتی بهره‌مند باشند، به نحوی که قادر به انجام بهینه مأموریت‌ها، گسترش بخشیدن به چشم‌اندازها و تحقق اهداف سازمان باشند (ابراهیمی قوم، ۱۳۸۹).

در مطالعات پیشین فهرستی طولانی از چالش‌های عدالت آموزشی ارائه شده است که برخی از آنها عبارت‌اند از: عدالت در انتظارات و رفتار اساتید نسبت به فراگیران، عدالت در دستیابی به اساتید خوب، عدالت در انتظارات حرفه‌ای و یا مشاوره حرفه‌ای یا تحصیلی، عدالت در احترام به جنسیت، عدالت در فرآیندهای انضباطی، عدالت در دسترسی به منابع، عدالت در دسترسی به برنامه‌ها و منابع متناسب با توانایی‌های فردی، علایق، استعدادها و نیازهای ویژه، عدالت در دستیابی به فناوری، عدالت در دسترسی به امکانات و برنامه‌های ورزشی، عدالت در دسترسی و مشارکت در اداره امور آموزش، سیاست‌گذاری‌ها و نهادهای مشورتی (رایمر، ۲۰۰۵؛ هولدر و موری، ۱۹۹۸؛ اوپهایم، ۲۰۰۴).

می‌توان گفت پیشرفت جامعه امروز ما، منوط به تحقق عدالت آموزشی است. عدالت آموزشی می‌تواند آموزش ما را در همه حوزه‌ها دچار تحول کند. با نگاهی به وظایف ناجا، می‌توان به گستردگی فعالیت‌های این نیرو و مأموریت‌های مختلف

آن اشاره کرد. این تنوع و تعدد وظایف در هیچ یک از سازمان‌های نظامی و غیرنظامی وجود ندارد و می‌توان اذعان داشت؛ نیروی انتظامی تنها نهادی است که در عرصه‌های مختلف و در گستره وسیع، به انجام وظایف محوله می‌پردازد (نیکوکار و ایزدی یزدان آبادی، ۱۳۸۹). پیچیدگی فزاینده وظایف پلیس این الزام را با خود به همراه دارد که همواره از آخرین یافته‌های علمی جهت آموزش انتظامی استفاده شود (رضوی، ۱۳۸۹)؛ بنابراین با تحقق عدالت آموزشی در مراکز آموزشی، می‌توان زمینه بروز استعدادها و توانمندی‌های پلیس را در سطح کلان فراهم آورد تا افراد انگیزه کافی برای تلاش و تکاپو در راستای رسیدن به هدف‌های سازمانی را داشته باشند و بتوانند بعد از دانش آموختگی، کارایی و تبحر کافی در زمینه شغلی آینده خود داشته باشند.

ابعاد عدالت آموزشی

عدالت آموزشی دارای دو بعد است. اولین بعد «برابری» است؛ بدین معنی که وضعیت اقتصادی-اجتماعی، قومیتی یا شرایط جسمی نباید تأثیری در روند آموزش داشته باشد. برابری به معنی اختصاص منابع و توجه یکسان به همه افراد نیست، بلکه برعکس به معنی اختصاص منابع و توجه متناسب با شرایط فراگیران است و از آن جا که شرایط فراگیران در دوره آموزشی بسیار متفاوت است، برابری آموزشی مستلزم شناسایی و ایجاد عدالت میان گروه‌های مختلف فراگیران از نظر اجتماعی، زبانی، قومی، جسمی و اقتصادی می‌باشد (فیلد، کوچرا و پونت، ۲۰۰۸؛ آ.ای.سی.دی، ۲۰۰۵).

دومین بعد عدالت آموزشی «همه شمولی» است؛ یعنی هر کس باید به میزان کمینه‌ای از امکانات آموزشی بهره‌مند باشد. همه شمولی شامل جنبه‌های فراوانی از جمله همه شمولی حق انتخاب، شرایط آموزشی و پس از آموزش و امکانات و

بهره مندی‌های مختلف آموزشی است. هر دوی این ابعاد به شدت در هم تنیده هستند؛ علاوه بر این موارد، می‌توان سه حیطه کلیدی تعریف کرد که در کیفیت آموزش مؤثرند: ساختار آموزش؛ اجرای آموزش و نحوه اختصاص منابع (آ.ای.سی.دی، ۲۰۰۶؛ فیلد، کوچرا و پونت، ۲۰۰۸؛ جانسن، فریز، ۲۰۱۲؛ اوپهایم، ۲۰۰۴).

عدالت و انگیزه آموزشی

عدالت ارتباط تنگاتنگی با انگیزه دارد. در بررسی نقش انگیزش در یادگیری، انگیزش هم هدف محسوب می‌شود و هم وسیله. به عنوان هدف از فراگیران می‌خواهیم نسبت به موضوع‌های مختلف علمی و عملی علاقه مند شوند، از این روتام برنامه‌های درسی که در آنها فعالیت‌های حیطه عاطفی لحاظ شده است، دارای هدف انگیزشی هستند. به عنوان وسیله، انگیزش مانند آمادگی ذهنی یا رفتارهای ورودی، یک پیش‌نیاز یادگیری به حساب می‌آید و تأثیر آن بر یادگیری بدیهی است. اگر فراگیران علاقمند باشند و دارای انگیزش بالایی باشند، به دنبال کسب اطلاعات بیشتری در زمینه مطالب درسی خواهند بود (ابراهیمی قوام، ۱۳۸۹).

راهکارهای تحقق عدالت آموزشی

با عنایت به ضرورت و تأثیر عدالت آموزشی، سؤال اساسی این است که، این عدالت چگونه باید محقق شود. عدالت در محیط آموزشی برای فراگیران زمانی محقق می‌شود که از طریق درون دادها و فرآیند جاری در محیط آموزشی، فراگیران قادر باشند به اهداف علمی و آموزشی، اعتقادی، اخلاقی و اجتماعی دست یابند. در این جا با توجه به شرایط آموزشی نظامی، ۹ راهکار عملی برای ایجاد عدالت آموزشی بیان می‌کنیم. این ۹ راهکار، هر دو بعد عدالت آموزشی و هر سه حیطه این مقوله را پوشش می‌دهند.

الف: ساختار آموزش

۱ - اجتناب از رتبه بندی اولیه

ساختار آموزش، می تواند به شدت در کیفیت آموزش تأثیر داشته باشد. به طور سنتی، فراگیران بر اساس امتیاز کسب شده رتبه بندی می شوند. شواهد به دست آمده از سوابق آموزشی بسیاری از نقاط جهان، نشان می دهد؛ چنین شیوه ای باعث نابرابری آموزشی خواهد شد؛ به ویژه اگر در آغاز روند آموزشی اعمال شود. رتبه بندی ابتدایی، به علاوه می تواند نتایج نهایی را نیز به طور کل کاهش دهد. این موضوع نشان می دهد، رتبه بندی آموزشی تنها زمانی باید انجام گیرد که حقیقتاً بدان نیاز باشد و در صورتی که در طی مراحل ابتدایی آموزش انجام شود، باید به مراحل نهایی آموزش موقوف گردد.

۲ - گزینش محیط آموزشی مناسب، جهت کاهش تفاوت های اجتماعی در

محیط های آموزشی

انتخاب محیط آموزشی برای فراگیر، اهمیت ویژه ای در عدالت آموزشی دارد. افزایش تفاوت های اجتماعی در یک محیط آموزشی، اثر منفی برای عدالت آموزشی می گذارد و برعکس افزایش یک دستی در محیط آموزش، موجب بالارفتن کیفیت آموزش می شود.

۳ - پیش گیری از احساس عدم پشتیبانی و سردرگمی فراگیران

فرار از آموزش و عدم کفایت آموزش، مهم ترین خطراتی هستند که فراگیران درگیر بی عدالتی آموزشی را تهدید می کند. عدم کسب مهارت های لازم پس از پایان آموزش، خطر دیگری است که فراگیران را تهدید می کند. مهم ترین دلایل گریز از آموزش نیز عبارت اند از: ناهماهنگی با محیط آموزش، فقدان پشتیبانی از طرف خانواده، تجربیات منفی آموزشی و عملکرد ضعیف محیط آموزش و فراگیر؛ بنابراین بهترین راه برای پیش گیری از چنین روندی، پیش گیری از ایجاد چنین شرایطی

است. در محیط آموزشی هم فراگیران عالی و هم فراگیرانی که نسبت به محیط آموزش مشکل دارند، باید مورد توجه و حمایت قرارگیرند. یکی از راه‌های رسیدن به این هدف، شناسایی چنین فراگیرانی در مراحل ابتدایی و برنامه ریزی برای حمایت از آنهاست. این کار نیازمند نظارت دائم بر روند همکاری‌های فراگیران در امور انضباطی، مشارکتی و عملکرد آموزشی آنهاست؛ در مرحله بعد باید با نزدیک شدن به این فراگیران، کوشش شود احساس حمایت و مراقبت در آنها ایجاد شود. پلیس توانمند دارای مسئولانی است که قادر به درک شرایط نیروهای خود بوده و زمینه ارتقا و رشد آنان را فراهم می‌سازند آنان نقش عمده در خلق جو سازمانی مثبت و اعتماد بخش داشته و قادرند بر روی محیط و افراد تأثیر مثبتی بگذارند (ابراهیمی قوام، ۱۳۸۹).

۴- امکان برقراری عدالت پس از آموزش در روند تقسیم فراگیران

یکی دیگر از عواملی که در بهبود عدالت آموزشی مؤثر است، ایجاد مسیر مناسب برای هدایت فراگیران پس از آموزش است. این مسیر نباید به نحوی باشد که تنها تعداد معدودی از فراگیران بتوانند به اهداف مورد نظر خود برسند و بقیه آنها پس از طی دوره آموزشی احساس کنند نتوانسته‌اند شرایط متناسب با آموزش و خواسته‌های خود را کسب کنند.

ب: اجرای آموزش

۱- شناسایی و یاری به فراگیران ضعیف تر در روند آموزش برای پیش‌گیری از احتمال تجدید آموزش

احتمال تجدید آموزش برای عده‌ای از فراگیران موضوع دیگری است که عدالت آموزشی را تضعیف می‌کند و ضمناً هزینه بر هم هست. بهتر است سازوکارهای جایگزینی برای این منظور اندیشیده شود تا از تجدید آموزش عده‌ای از فراگیران

پیشگیری به عمل آید. یکی از راهکارهای بهینه در این زمینه، بهبود شرایط تدریس است. همپاری فراگیران در کلاس‌ها، بازخورد گرفتن مستمر اساتید از روند آموزش و بهبود متناسب روند تدریس با توجه به بازخورد آموزشی، می‌تواند جایگزینی مناسب برای تجدید آموزش فراگیران باشد. یکی از مواردی که در این زمینه می‌تواند مؤثر باشد، انضباط و مقررات و تبیین آن از سوی فرماندهان می‌باشد. فرماندهان تأثیر مستقیم در آموزش فرهنگ سازمانی و قوانین و مقررات در فراگیران دارند که می‌تواند در بهبود روند عدالت آموزشی مفید باشد (احمدی، ۱۳۸۹).

۲- نظارت بر روند آموزش خارج از کلاس و پی‌گیری تمرینات و ممارست در زمان استراحت

باید توجه کرد که تمام روند آموزش در کلاس طی نمی‌شود و درصدی از فراگیری، طی زمان‌های بیرون کلاس انجام می‌شود. در صورتی که شرایط بیرون کلاس (منزل یا آسایشگاه) فراگیران متعادل و یکسان نباشد، عدالت آموزشی امکان پذیر نخواهد بود؛ بنابراین باید راهکاری اندیشید که فراگیران در شرایط خارج کلاس نیز به نحو مستمر و با روحیه مناسب، به مطالعه دروس خود بپردازند.

۳- پیش‌گیری از ایجاد شرایط نامناسب برای اقلیت‌ها و افراد غیربومی

آسیب‌پذیری در میان اقلیت‌های قومی و افراد غیر بومی ممکن است بیشتر باشد؛ بنابراین (به ویژه) باید برای این گروه از فراگیران تسهیلاتی قایل شد تا شرایط خارج کلاسی برابر با فراگیران بومی به دست بیاورند. ترس از شرایط پس از آموزش برای فراگیران غیربومی، عامل دیگری در جهت تضعیف شرایط آموزش آنها و ضربه خوردن عدالت آموزشی محسوب می‌شود. مشکل زبانی یکی دیگر از مشکلات اقلیت‌های قومیتی محسوب می‌شود. از یک سو نباید به خاطر در اقلیت بودن جریانی موازی و فرعی در روند آموزش جریان یابد؛ از سوی دیگر نباید اقلیت‌های قومی به خاطر مشکلات ارتباط زبانی با دیگران تضعیف شوند. این

موضوع یکی از ظریف ترین مواردی است که در روند آموزش باید مورد توجه قرار گیرد و استادان و مدرسان هرگز نباید اجازه ایجاد شرایطی نامساعد از این لحاظ را برای اقلیت های قومی بدهند.

ج: اختصاص منابع

۱- شناسایی فراگیرانی که مشکلات اقتصادی و اجتماعی دارند.

مشکلات اقتصادی و شرایط اجتماعی، می توانند ضربه شدیدی به روند آموزش فراگیرانی بزنند که درگیر این قبیل مسایل هستند: این مشکلات با افزایش رده سنی فراگیران افزوده می شود؛ بنابراین باید در روند آموزش شرایطی ایجاد شود که منابع و زمان بیشتری به این گونه فراگیران اختصاص یابد تا بتوانند به شرایط فراگیران دیگر نزدیک شوند. این اختصاص منابع می تواند شامل حقوق، استحقاقی و اختصاص زمانی جهت مشورت با اساتید و مدرسان دوره آموزشی باشد.

۲ - پیش گیری از ایجاد شرایط نامساعد برای افرادی که نسبت به میانگین جمعی متفاوت هستند.

آخرین مسئله مهمی که در روند آموزش می تواند برای فراگیران اختلال ایجاد کند، درگیری آنها با اختلافات فیزیکی و تفاوت های ذهنی و وجود مشکلاتی از این قبیل می باشد. مشکل فراگیرانی که از نظر جسمی شرایط ضعیف تری دارند در روند آموزش همیشه مشهود است و استادان و مدرسان باید به چنین فراگیرانی توجه داشته باشند. سن فراگیران نیز می تواند روند ناهمگونی شرایط جسمانی را تشدید کند. مسئله دیگر که ارتباط تنگاتنگی با شرایط فیزیکی فراگیران دارد، مشکلات فراگیرانی است که از نظر اندازه فیزیکی اختلاف زیادی با دیگران دارند؛ یعنی نسبت به متوسط جامعه بزرگ تر یا کوچک تر هستند. معمولاً این فراگیران با مشکلات زیادی در اختصاص منابع روبه رو می شوند. جیره غذایی، اندازه لباس و حتی نیاز

به شستشو در محیط آموزش برای چنین فراگیرانی قطعاً متفاوت است و در راستای اجرای عدالت آموزشی، باید منابع متناسبی برای این گروه در نظر گرفت. در صورتی که به این موضوع توجه نشود، مشکلات جسمی، اتلاف وقت و هزینه‌های اقتصادی بسیار زیادی برای این گروه از فراگیران ایجاد می‌شود که می‌تواند تأثیری بسیار منفی در روند آموزش آنها داشته باشد. گاهی تفاوت‌های فردی در توانایی یادگیری فراگیران منجر به آن می‌شود که نحوه آموزش اساتید و عدالت آموزشی در محیط‌های آموزشی زیر سؤال برود؛ بنابراین اساتید باید به فردیت فراگیران در یادگیری توجه نموده و نحوه آموزش را به فراخور آنها تغییر دهند تا همه فراگیران به سطح مناسبی از یادگیری دست یابند (ثناگو، الف و همکاران، ۱۳۸۹).

بحث و نتیجه‌گیری

در محیط‌های تحصیلی، وجود شرایط عادلانه و رعایت اصول و قواعد عدالت از طریق انتقال حس ارزشمندی به فراگیران می‌تواند آنها را به تحصیل متمایل نماید؛ علاوه بر این ادراک حضور عدالت، تردیدها و نگرانی‌های افراد را در باب تضييع حقوق و آزادی آنها بر طرف می‌کند. در بسیاری شرایط، احساس تضييع حقوق باعث ایجاد تردید و اضطراب در افراد می‌شود. اگر در چنین شرایطی افراد نمودهای حضور عدالت را تجربه نمایند، با رهایی از تردید و اضطراب، ساده‌تر درگیر رفتارهای فراتر از نقش‌های رسمی دانشجویی می‌شوند؛ چنان‌چه در محیط‌های آموزشی درک بی‌عدالتی وجود داشته باشد، دچار عدم رضایت خواهند شد و انگیزه آنها در روند آموزش کاهش می‌یابد.

با تأثیر عدالت بر تعهد مندی فراگیران در فرآیند آموزش پلیس، می‌توان نقش اساسی در پیشبرد اهداف سازمان پلیس ایفا نمود؛ بنابر این ضروری است اساتید در برخورد با فراگیران به این جنبه توجه نمایند و نحوه آموزش و ارزشیابی خود را به

گونه‌ای تنظیم نمایند که دانشجویان رعایت عدالت را فراگیرند. برتری نداشتن فراگیری بر فراگیر دیگر و نمود عدالت در شیوه ارزشیابی و نحوه آموزش اساتید، بارزترین دغدغه فراگیران از موضوع عدالت آموزشی می باشد. از نظر فراگیران این‌ها عواملی هستند که می توانند رعایت عدالت آموزشی را زیر سؤال ببرند. هر فراگیری با وجود قومیت، زمینه تحصیلی، ظاهر و برخورد اجتماعی، جایگاه خود را دارد و هرگز نباید چنین معیارهایی (قومیت، زمینه تحصیلی، ظاهر، زبان...) در ارزشیابی فراگیر و یا یادگیری او دخیل گردد.

دانشجویان علوم انتظامی نیز در صورتی که حس وجود عدالت آنان در محیط آموزشی تقویت گردد، به طور قطع می توانند رعایت عدالت سازمانی را برای مراجعان در سازمان خود اعمال نمایند و ارزش‌های اخلاقی یک افسر پلیس را در وظایف و روش‌های انجام کار سازمان، به عنوان یک تکلیف و در قالب یک وظیفه مطرح، و با چارچوبی دقیق و شفاف انجام دهند.

منابع

- ابراهیمی قوام (۱۳۸۹). ارزشیابی عملکرد درجه داران رتبه انتظامی با توجه به اهداف دروس آموزش دیده، مشهد: ۱۳۸۶. فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی، سال سوم (۱).
- ابراهیمی قوام (۱۳۸۹). توانمند سازی روان شناختی، گامی اثر بخش در تحول نیروی انسانی سازمان پلیس. فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی، سال سوم (۴).
- احمدی، م. ح. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر و راهکارهای نهادینه کردن انضباط دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی. فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی، سال سوم (۳).
- ثناگو، الف و همکاران (۱۳۸۹). تبیین عدالت آموزشی در دانشجویان علوم

پزشکی. مجله افق توسعه آموزش پزشکی ، ۴ (۳).

- رضوی، س.ع. (۱۳۸۹). فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی ، سال سوم (۳).
- نیکوکار، غ و ایزدی یزدان آبادی، غ. (۱۳۸۹). چالش‌های رهبری همگرایی نظام آموزشی با راهبرد سازمانی ناجا. فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی ، سال سوم (۳).
- هابرفیلد، ام.آر؛ ترجمه احسان جنایی (۱۳۸۶). مسائل حیاتی در آموزش پلیس. تهران: سازمان تحقیقات و مطالعات ناجا.
- Field, S., Kuczera, M., & Pont, B. (2008). OECD Policy Briefs. *OECD Observer*.
- Holder, L. D., & Murray, W. (1998). Prospects for military education. *JFQ*, Spring.
- Johnson-Freese, J. (2012). The Reform of Military Education: Twenty-five years later. *Orbis*, Winter.
- Lind, E., & Van den Bos, K. (2002). When fairness work: Toward a general theory of uncertainty management. *Res organ Behav*, 24.
- OECD. (2005). *Promoting Adult Learning*.
- OECD. (2006). *ICT and Learning: Supporting out of School youth and adults*.
- Opheim, V. (2004). *Equity in education, Thematic review*. Norway: Country Analytical Reports.
- Reimer, A. (2005). *Equity in public education*. MASS .